

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на полу годину 12 сеп.
на пола године 6 „
на четврт године 3 „
на један месец дана 1 „
за Србију:
(у сребру)
за годину 120 гроша, на пола године 60 гроша,
а на четврт године 30 гроша чарш.

ЗАСТАВА.

О Г Л А С И
рчунају се по количини врта или места
које заузимају из оваких ситних петит слова
а за сваку врсту плаћа се увек по 6 новчића
а за жиг сваки пут башка по 30 новч.
Д О П И С И
шаљу се уредништву, а претплата и огласи
администрацији „Заставе“ у Нови Сад, у кући
под бројем 11 и 12 у Дунавској улици
Ручкописи не враћају се натраг.

ОРПСКО-ХРВАТСКА НАРОДНА

МАЂАРСКА ДРЖАВНА МИСАО.

Хрв. сабор отворен је у заказани дан, 13. (25.) авг. у Загребу. Отворио га је председник Мажуранић беседом, у којој изражава поуздану наду, да ће „нагода“ бити примљена. Народни заступници тако су места заузели, да је у средини велика већина ново-унијонске странке, на левом крилу које нове државоуправне опозиције са др. Маканцием на челу, на десном крилу чета старо-унијониста са Раухом на челу.

На владинској клупи седи Вакановић. Нема сумње, да ће први предмет претреса бити нова „нагода“, и да ће ова знатном већином гласова примљена бити. То се познаје и по „Обзору“, који је пре неки дан пише, како не треба предузети ревизију „нагоде“ пре наименовања нове владе, јер се не би имало с ким расправљати, и да се сабор пре свега адресом обрати круни, да бана постави извола; а сад је на дан отварања сабора „Обзор“ освануо са чланком, у ком пише: „Решењем главног (т. ј. „нагодног“) питања решиће се узастопце питање о устројству коначне владе“. Дакле ће наименовање бана тек после следећих узастопца, или како буде.

Народна странка је дакле опет и у самом „начину поступка“ попустила, и корак натраг ступила.

Где ће бити крај том узмицању, и неће ли се они, који се тако „натраг концентрују“ наћи „до вида“ постиснути, то ће време показати.

Али „П. Лојдов“ чланак од истога дана, од 13. (25.) авг. у 195. броју показује јасно како, у ком правцу себи у Будим-Пешти нову нагоду представљају.

Нису њима довољни само параграфи. „Пацификација, вели „П. Л.“ нема се ограничити само, на саборници, где је могуће чујати претворити у добру вољу, него она мора и на споља деловати на народ, да се одклоне страсти и предрасуде, које су вештачки пробужене и неговане.“ А шта се под тим разумева и жели, то се зна, а да нам се и не каже; по „П. Лојд“ изрично спомиње „развијање историјског јединства државног, и уклањање свега, што проузрокује опреку између народних тежња Хрватске, и мађарског државног јединства.“

Опет нам дакле и опет, и то и у одношају према тројној краљевини излази пред очи „мисао мађарског државног јединства“ или велике и мађарске Угарске.

Ми неразумемо, шта то значи: државно, и то мађарско-државно јединство напушта тројној краљевини. Хрватска, Славонија и Далмација нису Угарске, него су засебне, са Угарском здружене краљевине (regna sociā или regnum socium), дакле намогу никако бити земљиште за мађарску државну мисао у опште, за мађарско државно јединство на особ. Тројна краљевина спада само под круну угарску, т. ј. краљ угарске и њен је краљ, али она не сачињава угарску него засебну државу која може у законодавству и у управи да са Угарском нема никакве друге, до оне свезе, која лежи у истовестности круне, или владатеља, као алфе (извора) егзекутивне, и омеге (завршетка) законодавне власти. Ако се по потреби, или по нужди, по вољи или по невољи, и тешња свеза у законодавству и управи учини, она не може, и не сме никак ићи до уништења, или до поступног расторења оне засебне државоуправне особности тројне краљевине, јер би така свеза безправна, дакле прекарна била. Свега тројне краљевине са Угарском не сме се „развијати“ у правцу мађарског државног јединства, него у правцу растеће државоуправне самосталности тројне краљевине, па ма јој крај се без узтрба Угарске замислити не може, т. ј. да тројна краљевина постане независна, или члан нове државне формације, која би са Угарском међународно свезана била.

Развитак у првом правцу, у правцу мађарског државног јединства: значи унију, којој је излазак: подуно, и то мађарско државно јединство, као што је и унија Ирске са Енглеском то постала, или велико-мађарску државну мисао.

Мисао јужног славенства није у опреци са Угарском, са угарским државним јединством, шта више и са самом мађарском државном мисли у оквиру Угарске, али је она у опреци са велико-мађарском државном и народном мисли — и ту је чвор.

Желити, или још захтевати, да народица у тројној краљевини у народу „развијају мисао државног јединства са Угарском“, па још мађарског државног јединства, и да се „хрватски народ“, као што „П. Лојд“ каже, у мисли и тежњи осећа као једно са мађарским народом: то се зове желити и захтевати поступно и повремено одрођење Хрватска и Срба у тројној краљевини, њино како политично, тако и народносно помађарење; а док год такве жеље и тежње у Будим-Пешти постојале буду, и док год оне буду биле мерило тога, ко ће доћи на владу, на предикаоницу, на катедру, у саборници или судници, на чело земље, жупаније или општине, доде о поравнању ни говора бити не може, јер ће Угарска док узде у рукама има, кад бичем, кад зобљу навијати на растворење најпре свети, па онда и сваке самосталности земаљске, док не дотера до — подпуног државног јединства мађарског; а народ ће, ако привремено и „до вида“ дотера, опет и опет одпор давати, и вребаћи прилике и неприлике за Угарску, да убитачну свезу до крајности размачка.

„П. Лојд“ има дакле право, да пије доволно поравнање у параграфима, него да треба и поравнања духова, тежња, струја мађарског и хрватско-србског народа.

Но ово поравнање не може се произвести на земљишту искључивости, на земљишту једне и то мађарске државне мисли, него обе стране морају признати легитимност, законитост међусобни народни тежња, и међусобни државни мисли, па да се на основу таког признања и међусобног уважања могу изнаћи услови свезе, који с једне стране сукобе између обострани тежња и мисли одклањају, с друге пак стране, и једним и другим јамство обстанка, развитка и обране противу трећега дају.

Кад се та основа свезе призна, онда ће кад тешња, кад шира свеза постати питањем сувремене целисходности.

Кад су у Швајцарској престала народносна тревња, али не на основу међусобног сатирања, него на основу међусобног признања и уважања, онда се пређашња шира без опасности примицала тешњој свези, како је кад јамство обштег интереса, заједничке слободе, и обране захтевало.

Та основа пак између тројне краљевине и Угарске није добивена, док год се у Будим-Пешти говори и пише о мађарском државном јединству, и према томе поступа.

Ми смо већ казали, и разложили, да између „старе“ и „нове“ нагоде нема битне, начелне разлике. Обсег аутономије онај је исти, крпа остаје у рукама мађарске владе. Вољак дакле зависи од духа, правца, у ком ће се колики толики аутономни живот развијати, односно од тога, хоће ли Угарска признав народну мисао србско-хрватског народа, допустити, да се она у правцу народне тежње развија?

Ми сумњамо, да ће Угарска то допустити. Она то не може, и неће допустити, док год сања о мађарском државном јединству од Карпата до Јадранског мора. Зато и веда унутрашњу крму из руке, да брод тројне краљевине по својој вољи навијати може.

Србско-хрватска народна мисао иште: да сви Хрвати и Срби у тројној краљевини постану Мразовићи, Суботићи, па и сами Маканци; мађарска државна мисао тражи, да Хрвати и Срби постану Рауси, Ердедије, и т. д. или бар Вакановићи, Кушевићи, као згодна оруђа за држање.

Има ли ту поравнања? Средња линија, или боље рећи линија „примирија“ сад су Мажуранићи с народне Живковићи с унијонске стране, по то је линија одпочивке, одмора; живот се мора кретати. У ком правцу: напред народној, или натраг мађарској државној мисли, народном свезу, или државном јединству?

Како ствари стоје, или како „П. Лојд“ још говори о мађарској државној мисли у Хрватској и Славонији, мађ. влада навијаће крму брода натраг, народ ће веслати напред.

Нов сукоб је неизбежан, параграфи непомажу — јер нема изравнања духова, тежња, струје.

Мешање средњи стихија с једне и друге, народне и унијонске стране, па бирократско парализовање обостране струје — само је крпеж за време.

Угарска мора признати ону странку, која из крила србско-хрватског народа, из његове непомућене, и неприсилне воље излази, за легитимну, праву представницу народа, без политичног, или народног бастардства, па онда тек може бити говор о искреном, правом, коначном поравнању.

Донде: параграфи и — празне речи. Међутим познати ћемо свеца по вечерњу — видимо ту нову „узастопце-владу.“

Дописник један у 194. броју „Обзора“ пише: „Једанпут за увек нека си Мађари запамте: троједна краљевина није и неће да буде угарском покрајином.“ Међутим и по „новој“ погодби тројна краљевина остаје мађарска покрајина, провинција, колонија. На папиру је тако — не треба се варати.

Како ће и куд живот коракнути, видимо.

Око „нове нагоде“, нове „провизорије“ нећемо тропити речи — она ће скоро печат добити.

По ми питамо: Зашто хрватско-славонска крајина, која је сад ево већ сасвим развојачена, остаје у рукама неки „дистриктски“ начелника, генерала, и у последњој линији у свему и свачему у рукама мађарске владе? Зашто се и она не повозе на хрв. сабор, зашто се и она не сједини с „матером“ земљом? Кад је вараждинска и бачко-банатска крајина могла скоро без икаквог, или бар без дугог прелаза сјединити се са дотичним материнским земљама, зашто да и остала крајина не? У чијем је интересу пужно, да се у њој још неуставно влада? Да ли у интересу народне мисли, или мађарске државне мисли, или напоследку у интересу крајински шума а — мађарског чепа?

Реорганизација жупанија и општина, и установљење одговорности начелни чланова домаће владе с једне — неодложно сједињење крајине, и ревидикација земаљски добара у опште, и крајински шума марочито, не само у властитост, него и у администрацију домаћу: то би требало да после „клете“ нове „нагоде“ буду први захтеви истинито народне странке.

Иначе ће „стара“ колонија добити „нову“ колонију, али — колонизирану.

Приликом после нове „нагоде“ показује, да ли нова „нагода“ значи: „примирије за нужду и на време“, или абдикацију Хрватства на јужно-славенску мисао, и према томе ћемо и ми положај према старим пријатељима заузети.

КОБНИ ЗНАЦИ.

Ако је судити намере бечког кабинета за спољне послове, по изјавама оних органа који му служе у јавности за трубу, ако је судити политику грофа Андрашија по „П. Лојду“, — као оно „свеца по вечерњу“ — онда се може рећи да се показују знаци, из којих би се дало закључити: да је у кабинету Андрашијевом преовладао у ствари најновијих босански догађаја други поглед, него који се дао осетити у почетку, кад је босанска депутација предала бечком цару и заступницима страних дворова, познату своју претставку, Тада, на скоро иза дана „аудијенције“, покушаваше „Пест-Лојд“ (види бр. 189. од 6. о. м.) у начој истини, претставити целу ствар маловажном, наводећи у

ту цел, да је депутација свугде врло ладно била примљена и да је и сам руски посланик Новиков у одговору своме рекао: да има у претставци босанској много „претераног и измешаног“.

Данас, судећи по истој тој труби Андрашијевој, могло би се рећи, да ће претставка босанске депутације имати много замашнији последица, по што је бечкој господи у први мах изгледало а и касније повољно. Гроф Андрашија као да неким вишом силом приморан отворио своју „запечаћену маршруту“ у политици према истоку, јер „П. Лојд“ саветује: да се према постојећем стању у Турској европска дипломатија магне из досадашњег дремежа, те да стави на дневни ред „питање о потреби промене у највишој сфери турске државе“ — јер би така акција била данас већма мотивирана по икад!

И опет видимо: ако је „П. Лојд“ и у овај мах рога министра спољни послова, као што је до сад био — онда се може узети, да је гроф Андрашија своју „маршруту“ одлучио и да нам по томе претстоји ивичкивати да на делу видимо, каква је „источна политика“, мађарскога грофа, јер је „П. Лојд“ добро дресирао, да неће што но реч, истрчати пред руду.

Пре свега видимо из „П. Лојда“, да је у кабинету Андрашијевом са свим противно мњење преовладало о стању Турске, по што смо га били вични до сад гледати. Сад је и у очима аустро-угарске дипломатије, Турска тако „труда држава, да јој се распад никако не може предупредити“, и да ваља „раскртити са традиционалном политиком“ према њој. Оно је — по мњењу „Лојда“ — најбоље, да се и даље одржи status quo; али да се одржи постојеће стање, нужно је да у томе и Турска суделује, а да се то постигне, треба дипломатија европска да се даде на посао.

По овим „пипцима“, које Андрашија преко свог „П. Лојда“ у свет пушта, да бисмо да није могуће још закључити на суштину и форму његове дипломатске акције. А тешко је без ближег коментара и то разумети, шта се подразумева под „суделовањем Турске у одржању постојећег стања“, а шта опет под овим: „да дипломатија стави на дневни ред питање о потреби промене у највишој сфери турске државе“.

После толики силни а без успешни покушаја дипломатске интервенције, посредовања, да се стајовишту турске државе добром упором, олакша екзистенција, није више могуће ни помислити на сличне кораке, пошто би им последице биле исте као и до сад. Порта је доказала небројени примерима, да није у стању одговорити очекивању, ког дипломатија у њу подлаже, јер и поред најбоље воље — кад би је и било — турској оскудевају сви услови томе, јер јој оскудевају елементи, који би и приближно могли послужити намерама у каквим покушајним реформама на боље изложеним. То увиђа цео свет, па за цело морају и дипломатски кабинети увидити, Турску као државу није могуће никаквим реформама препородити, као што није могуће мртво тело оживити никаквим микстурама и мазијама; што је труло, што се по хемичним законима мора растварати. А то је случај са Турском.

Шта дакле значи, управо, какав је то начин, чиме се у Бечу мисли покушати да се Турска конзервира за даљи живот, а при којој се операцији захтева „суделовање њено и како ваља разумети „промену у највишој сфери“, од које би дипломатија могла очекивати повољан резултат?

Одговор на ово питање остаје придржан, акцији Андрашијевој.

Нама се чини да гроф Андрашија, поред све најаве у прошлогодишњим делегацијама, није непријатељ оног излаза, који се још у Салцбургу и Гастајну испредало и по коме би аустро-угарска имала „добити“ накнаду на истоку, за изгубљене провинције на југо-западу. Некако нам је чудно, да се око границе Босне непрестано, под разним маловажним и неоправданим изговорима врзу војничке особе, високог положаја: час заједнички ратни министар Куи, час министар угарског домобранства, Сенде, час главни заповедник домобранства архи-херцога Јозефа и то одмах иза састанка са надвојводом Албрехтом, који је из Варшаве, где је с руским царем измењао пријатељске здравце, управо у Будим-Пешту дошао; генерал Молнарвија пак баш сад мора да путује Савом ради „регулација“ њеног, у времену у ком се и горња крајина на врат на нос провинцијалиште, где су му дакле, по свом комесарском положају пуне руке посла.

Ни је ли то чудна сума разних „случајева“? Не лежи ли близу истине, да се у интересу „ху-

манитета" или иначе какве „више цели“ ради, а у „пријатељском“ смислу, може од стране аустроугарске покушати, да се у „суделовање“ Турске ма и за неко време придружи н. пр. Босна овој монархији. Интерес одржања „европског мира“ или слатка фраза, може послужити за довољан мотив!

Најпосле, шта било. Толико стоји да је Турска сад опет постала предмет студије европске дипломатије и да у резултатима исте лежи судбина наше народне мисли. Шта ли ће од ње бити — то нећемо проричати. Само би рекли да је у овако важном времену по наш народ од преке нужде, да је и српска дипломатија што но реч на ноку, ал она се чини нам се — крпа. Бар ми не видимо ни српског заступника у Цариграду данас ни београдску господу на својим местима.

Ко пре девојци, онага је девојка — тако је увек било!

ХРВАТСКИ САБОР.

Прва седница 25. августа.

Око 11 сати пр. п. почели се чланови саборски у саборницу сакупљати, но нисмо их више набројати него 59, јер још нису приспели многи народни заступници и виријисти. Левица била прилично пуна, но зато тим правнија а и на десници није било више од 14 лица. На подпредседничкој столици Живковић, а као бележници саборски присутни гг. Киш и Турели. Виријалац врло мало. Од великих жупана били су присутни: Кушевић, Краљевић, Маљевац, Микшић, Дутковић и Киш. Далеке недобоше Лад, Кукуљевић и гроф Оршић. Од великаша били су дошли и на скрајној десници седи гг. грофови Куен и Рудолф Ердеди, те барун Раух. На клупа скрајне деснице видили смо још Јулија Јелачића, Кривоја, Хрвоића, Вучетића, Јосиповића, Медића, Шарпатића, Говдановића, Маташића, Приестера и — Вилмоша Хатца.

Галерије бијаху дубокм пуне, а на госпојинској галерији виђасмо једнога госта из Угарске, наиме г. Јулија Стајгера, заступника града Пеште у угарском сабору. Тих пред отворењем седнице ступи у дворану пресв. г. банске части намјестник Антон пл. Вакановић, те узме место у владином фотељу. У 1/4 на 12 сати пре подне отвори председник преузв. г. Иван Мажунић седницу те прочита најпре владин допис од 4. о. м., којим се саборско предсједништво обавешћује, да је Њ. Величанство дозволило, да се хрватски, на неизвесно време одгођени сабор на данашњи дан опет сазива. Затим узв. предсједник реч да кратким говором сакупљени сабор поздравља.

Напомену најприје, да је кроз целу годину престао знојавни рад око домаћег законодавства, док су саборски чланови, једни свој рад домаћим својим послом, а други опет јавним послом посетили а сада се на превршњу реч опет на оном месту састали, где се за добро домовине радити може. Председник дакле поздравља сакупљене чланове сабора с оном радошћу, с којом се стари пријатељи поздрављају.

Затим рече: „Велика штета била је ове прошле године нанешена сабору, тим што је изгубио на своје средине једнога врлога члана, мужа пуна знања, крпости и патриотизма, који је својим радом све друге надрилио, а тај је муж Максимилиан Прица, кога нам смрт угроби. Он је био човек, који је поседовао сва племенита својства и које му није ништа мањало, ван само здравље. Надам се, да му сабор неће ускратити пријатељску успомену.“ (Слава му! Сви устају). Напомену надаље, да је други један члан сабора, који је био изабран, да у Пешти заступа и ради за хрватске интересе, положио мандат за угарски сабор, а то је г. гроф Стеван Ердеди, који међутим, јер спада у редове домаћих великаша, остаје зато члан овога сабора. Говорник изрече такође своје сажалење над тим, да су неки чланови дужом болешћу заповијели, да судионичествују код радње сабора, али се нада, да ће им се здравље повратити и

да ће они моћи опет ступити у коло саборских чланова.

Но као ни сабора, тако није ни земљу минула несрећа. Хара наиме по земљи немилу болест, која развијаје обител, удове и сирочад, и бесни такође и пошаст, која дави марву те овако угробиљује сељаку оно, што му за његово господарство, за његов обстанак највише треба. Влада, да је ваљда већ учинила кораке, како да се овоме злу на пут стане а говорник је осведочен, да ће и сабор притећи и помоћна средства дозволити, ако то потребно буде. — Што се тиче послова сабора, то ће се он бавити са прорачуном за год. 1873. а председник изриче тврду наду, да ће влада такође и прорачун за годину 1874. већ у овом заседању сабору на претрес и разправу предложити, јер — вели — *неуставно је то, ако се у земљи у којој закон, а не самовоља влада, тропи новац, који није законито дозвољен.* (Громки „Живео!“) Међутим остаје на влади и њезином патриотизму, да сабору прибави материјал и за даље пословање. „Сабор је из своје средине — наставља говорник — изабрао депутацију и то такове мужеве, који збиља његово подпуно поверење уживају; ваљда ове депутације састојала се је у том, да са сличном депутацијом угарскога сабора уговори преинаке нагодбенога закона, које су се потребнијим доказале. — Депутација је свој рад свршила, те ће успех тога пословања ових дана предложити сабору на расудбу и ја се надам, да ће вис. сабор ове преинаке оних *патриотизмом и политичким разбором прихвати, који се захтева код таквих послова, који сачињавају темељ наше будућности.* Под конач свога говора изрази претседник како је успешно деловање сабора потребна добротност круне, као другог фактора законодавства, те закључи узвиком „живео Њег. Величанство!“ на што су саборски чланови устаили, те се три пута заври „живео“ у саборници.

Затим извести председник, да је влада већ учинила кораке, да се у валповском котару, који је смрћу Прице изразиљен, разпише нови избор. — Што се тиче полагања мандата са стране грофа Ердеди за угарски сабор, то ће доћи у своје време на дневни ред.

Надаље изјављује председник, да су три новоизабрана заступника поднели својејеродјанице, и то: г. Хатца за жастребарски котар, г. Турало за грубишнопољски котар и г. др. Дежман за делнички котар. — Јеродјанице ове предаду се одбору за верификацију. Следи за тим проглашавање више скупних и аутономних закона и то од посљедњих: закон о укнићу телесне казне, закон о пољском редарству, који су задовољни превршњу санкцију. — Председник закључи затим седницу, те ће се друга својим путем прогласити. („Об.“)

СЕДНИЦА ЕПАРХ. АДМ. ОДБОРА ДИЈЕЦЕЗЕ БАЧКЕ.

У прошли уторак, 14. авг. имао је епарх. адм. одбор дијецезе бачке своју редовну седницу. Председавао: Ђорђе Новић. Присутни беху: прото А. Захарић, парох Петар Григоријевић, др. Светозар Милетић, др. Лаза Костић, чланови одбора, епикал конзисторије др. М. Полит и бележник Ј. Грујић.

На дописе министарства богочаста и јавне наставе, да је неколицини општина ове дијецезе државна припомоћ од 200—300 фор. подељена, закључно је одбор да се министарство умоли, да у будуће ону годишњу државну припомоћ, која се за ову дијецезу одређивала буде, као и до сада, шаље на дијецезана, који ће ту припомоћ у споразуму са адм. одбором на сиромашније општине репартирати.

Исто министарство позива конс. власт, да му се пошаље изказ сврху оних жупанија, које под ову дијецезу спадају, као и имена свију оних места, која из појединих жупанија у мањем или већем броју под дијецезу спадају. — Упућује се бележнички, да упитни изказ зготови и министарству поднесе.

народне одеће од шешира и гуња па до опанака. Најзнатнији су комади: појаси (тканице), чарапе, торбе, мараме, и Пилима. Морао сам се насмејати опавиши чутурце и тивке верне пратиоце чилд Сремаца наших. Пилима и покриваца има у више ванредних мустара, особито ме наненадио покривац, што га је ткала и везла нека *Бригита Јајић-а*. Такође у лепши рад дају се уврстити изложене прегаче и везене мараме, у којих (тако исто код Пилима) опет и опет похвалити морамо распоред боја, која такав, да не само што не квари хармонију целог, већ управо због естетичним условима одговарајуће наредбе и због узусних црта неки отмен изглед добијају. Ја сам одпре прилично посматрања у румунском одељењу, што се боја и пртежа, а ваљда и што се укусног рада тиче, то исто рећи морао. И за чудо, из свега тога па и из самог кроја хаљина даје се у оба народа један основни карактер изводити, — а то је познавање естетичних услова.

То је иначе реткост и сами научњаци и стручњаци признали су да је тако.

Школски женски рад доста је знатан. Има више нижњих виших школа, што изложене рад својих ученица, тако да наведем: две сеоске школе, нижу и вишу дјевојачку школу у Вараждину, вишу дјевојачку школу у Загребу и главну дјевојачку школу у Карловцу. Изложени предмети дјевојачког рада уређени су по величини и по душевном развићу

Замеништво бившег кр. комесара Л. Мајтешија шаље на администратора бачке епархије тужбу црквено-школског одбора оброчког, против тамошњег незаконно изабраног председника и двојичког одборника с позивом, да се предмет тужбе извиди и у случају да је основана, да оптужена лица одмах са званија скине, и да по ревизији рачуна у погледу каквог дефицита у смислу рескрипта од 1868. II. §. 40. против истих тужба на одштету подигне и у опште за рад осигурања црквене ималовине нужне мере учини, и о резултату уз прикључење списа кр. комесарство извести. — Према је комесарство у овом погледу престао, то ипак одбор закључује с обзиром на околност, да у овој ствари већ члан одбора Л. Петрова изтрагу води, да му се и ови списи припошљу с упутством, да у свеви већ достављеним му списима основаност ове тужбе испита и по довршењу изтраге извештај одбору поднесе. —

Вележничтво извештава, да је по налогу министарства богочаста и јавне наставе у цели вршења врховног надзорног права послало кр. комесару Сигмунду Хуберу поред засебних извештаја изјаве о брачним и фискалним парницама, о рачунима црквених општина и манастира, о свештеницима и ђаконима за годину, 1872. — Узима се на знање.

Исто министарство шаље извештај о сконтрирању црквене касе ст. врбашке и о изтрази, коју је ревизор рачуна бившег кр. комесара у погледу црквених рачуна обавио, позивајући, да се изтрага одмах предузме и према резултату нужне мере учине, и за тим да се о учиненом расположењу извештај горе поднесе. Списи ови уступају се члану одбора др. Лази Костићу на преглед.

На молбу пароха стапарског Мојсија Поповића, да се тамошња општина упуту, да му у смислу закона као пароху, по рукоположењу најстаријем, за посљедње четри године изда у накнаду стана сарамеран еквивалент, закључно је одбор на темељу §. 17. прев. рескрипта од 1868. да општину стапарску на исплату тога еквивалента упуту; исто тако да и будуће овом пароху, док се парохијални дом не сазиде, припадајући еквивалент издавати има.

Члан одбора Стеван Бошковић подноси по налогу одбора извештај о обављеној изтрази, у Мохорину, поведе одређене изтраге дана је тужба једног тамошњег општинара, да у Мохорину већ 7 месеци црквена општина неостоји. — По предлогу извештача надаће се замеништву председника општине мохоринске налог, да за 14 дана општину мохоринску ради конституисања сазове; у противном случају конституисаће ад. одбор тамошњу општину. Што се закључка општине о премештају учитеља тиче, упутиће се општина на епарх. школски одбор.

Члан одбора парох Петар Григоријевић извештава, да је сходно одборском налогу преслушао општину пивничку у погледу неподнесених црквених рачуна за год. 1869. и 1870 и да су се том приликом обавезали дотични рачуноводитељи тих година, да ће упитне црквене рачуне за 14 дана саставити и одбору на супер-ревизију поднети. Узима се на знање.

Општина чуруска моли с позивом на околност, да је већ једанпут од надлежног места ургирана, да прву рату за куљено ерарско адање положи, да одбор код управе народних фондова посредује, да што пре добије зајам од 7000 фор. који јој је достави споменуто управе од министарства богочаста и наставе одобрен. — Закључено с обзиром на бележку председничтва, да ова ствар код вишег места још нерешена лежи, да се пажња министарства на ову ствар обрати, како би општина што пре до овог зајма добила могла.

На молбу пароха паланачког Јосифа Поповића, да се тамошња општина упуту, да му у смислу закона уступи за стан црквену кућу, коју је још 1860. год. за парохијални дом купио, закључено

дјече, тако, да се одмах и успех деце проучити може. Обрадовати мора сваког, кад види да су сви ти женски дечији радови, и по већем делу и оно у вишим дјевојачким школама произишавши у народном духу држани и као што се види са оригинала верно снимљени.

Ваш спомена ради хоћу овде да наведем неколико ученица, којих је рад изложен и који је, бар према даљим околностима, да га посетилац особито ако је Србин или Хрват, уочи. Прва место заузима дакле производ 15 год. старе *Ане Пребегове*, састојећ се из разноврсног илетиња, даље *Ал. Извијенице* са више дјевојачке школе у Загребу и *Фан. Јорговићеве* 12 год. старе ученице у производном распреду главне дјевојачке школе у Карловцу под управом учитељке *Драгојле Лопачићеве*.

Из извешћа с предметима што их на изложбу шаље виша дјевојачка школа у Загребу дознајемо тачно, по ком се плану при обучавању дјече у наукама и при изучавању у женским радовима поступа. Такође дознајемо да се у реченој школи 447 девојчица обучавају, а да се учитељско особље заједно са управитељом (Фрања Клајић) на 9 учитеља и 9 учитељица састоји.

Мужке школе мало су заступљене, од виших школа да наведем вараждинску и раковачку реалу. Ова најпосле наведена мложна знатан број цртежа ученика својих. Подиности ради — почи

је, повати општину, да се изјасни, одређује ли она своје најстаријем пароху за стан кућу, коју је 1860. год. купио или другу, која прописима рескрипта одговара, или обе ли у накнаду стана пароху еквивалент плаћати.

Општини брестовачкој изда ће се упутство, да тројички тамошњих становника поврати онај новац, што су га они за куљене столове у невинци издали, почем је у прошлој седници адм. одбора уништен закључак општине у погледу продаје столова путем лицитације.

Ово је у кратко рад епарх. адм. одбора у овој седници.

ПАРОВРОДСКЕ ЗАСТАВЕ НА САВИ.

Обраћамо пажњу народни заступника у Загребу на сљедећу ствар: на Савској обали, где год је паровродска станица, вије се на станицама *само мађарска застава*. Ово је против територијалног права тројне краљевине, и против саме „нагоде“, по којој се хрватска застава и на самој заједничкој саборници горње и доње куће у Пешти вије. Нећемо да машамо у даље испитивање, да ли на обалама тројне краљевине има у опште другој којој „застави“ места, осим ондашњој народној; али да ова искључена буде, то се тек допустити не може. Застава је истина само зламење, али које много значи, које је символ права и достојанства народног. Колико ли је вије на рекама, и на самим морама. Дал и сами паровроди, пловећи Савом, не би били дужни, такође и српско-хрватску заставу истаћи!

ДОПИСИ.

— Панчево, 13. августа. — („Граничар“ — *Корфоренија граничарска — Флат и Мишка — Разно*). Виће месец дана како је угашен „Панчевац“. Народна странка у месту помишљала је одмах на нов лист, и она је хтела пре 10 дана пријавити „Граничар“ са одговорним уредништвом Тоше Бекића. Али Флату, *уственом* жупану је свако опозиционо кретање три у оку, па је зато помоћу ценидлачава Бугарсковог, познатог бившег полицијара а сада начеоника „уз тарабу“, изанао начин, да одуговлачи издавање листа. По преком аустројском закону има се издвајање 8 дана унапред држав. одговорности и „сигурственој власти“ пријавити. То је и учињено али капетанија одби пријаву „јер је мајистрат не уроди плодом, јер у седници гласаше за навор суп. капетана Микше Ковача само суп. вел. бележник Крижанић а против тога епикал и сенатор, а градоначеоник ма да се томе противио епикал, гласаше код овакве поделе такође и даде свој глас за Ковача, па увијмајући да она страна има превату, где је он, изрече закључак: да се рекурсе Т. Бекића одбија. Усљед тога даде у записник епикал сепаративом, у ком се казује да је градоначеониково поступање незаконито, јер он има само онда да гласа, кад су гласови подједнако подељени. Усљед тога мора се поново пријавити лист и *доказати* да Т. Бекић има 24 године, да је у Панчеву настаен и да је власник свога иметка. Елем *велики бележник панчевачки* (јер је то још Т. Бекић) треба *мајистрату панчевачком* оно да доказује, што овај по муниципалном закону треба да зна, да код сваког чиновника бити мора, јер иначе не би смео бити изабран. Ни је ли то шикана, и то најдгније природе? Али трифолиум Флат — Бугарски — Мишка у стању је и што веће да учини, за њих је све ово „вуршт“.

Иста народна странка закључила је држати овде у месту општу граничарску конференцију у недељу 19. (31.) авг. о. г. Па по обичају угарском пријави се иста конференција у почетку пређашње недеље варошкој капетанији. Пријава је само зато тако рано учињена, што је ценидлачење с једне и очито извртање закона с друге стране према нама у данашњем добу, веома добро познато. У суботу из

и онако већ о школи говорим — да наведем и модел школског адања, што га је начинио *Спаковић*.

Хартманова књижара у Загребу, такође је приопула на изложбу. *Франо Кулач* изложио је скуп својих: „*Glasba Slavana na Jugu, rodjievke i povijesti*“, *Силеон Дашковић* из Карлова багрену грчаг, кога је он слободном руком правно (изврстан комад) а *Бартоловић* из Осека чињене коже. Природслову и љубитељу природе допашће се једно *зољино гњазло*, што га нађоше код Вараждина и којег је изложила вараждинска реалка. Оно је скоро стопу једну високо а 6—7 палаца широко, састоји се из више катова и наличи сасви на видијску погоду какву. Овака зољина гњазла ретко ће се наћи а не само да је знатно ради своје, у сарамеру огромне величине, но и ради правичности његове у раду.

Обратио се природним производима земље. У овом погледу игра минералогја најзнатнију улогу на хрватско-славонској изложби, а по томе и рудодокоче. Значајно је: гвожђе, разни камен, цинар, гипс, греч, угљен, сапунати камен, сумпор, илвача итд. Разна рудокопна друштва уредиле скупове производа својих тако да наведем: Друштво за фабрикацију цинка у Иванићу код Вараждина, Јакинчићеву рудокопно друштво у Хрватској, Славосвији и грајини, *К. Фабер* поседник гвождених угљених руда у загребачкој жупанији, (добно пре неки дан отлачије од пресудача својих), *рудокоп*

ПОДЛИСТАК.

ХРВАТСКА И СЛАВониЈА НА БЕЧКОЈ ИЗЛОЖБИ.

(Увод. — Индустрија. — Народни живот и домаћи производи. — Дјевојачке школе. — Мужке школе. — Реалке. — Природни производи. — Јакинчићеву рудокопно друштво.) (Саржетак.)

У овом погледу заслужује кућено платно, да му највеће внимање обратимо. Са ткањем баве се у Хрватској, Славонији и по нашим крајевима скоро све жене по селима а производи њова рада — који по свима реченим крајевима подједнак остаје — познати су међу нама. Није дакле нужде да га тек опширно онисујем само ваља да приметим, да је у више изредним комадима изложено. Особито ће нам у очи падаати комад платна до својих 37 рифа дуг, а рад сам заслужује по њиној својој сваку похвалу. Као што нам уз предмет прикључена попасана хартија показује, ткала је изложени комад граничарка *Марија Јакин* из Решутара у градишкој цуковнији. Остали комади или су опет направљени у споменутој регименти или ти у варадинској, а по већем делу посебице у Митровици.

У опште као да су митровчани себи многог труда дали, јер куд се год окренеш а оно Митровица на Митровица. Тако да наведем читав скуп

даваше се и позиви на ту конференцију. Мишка добила званичан примерак, уместо да по преском закону потврди на поднесеном му табаку пријем истога, нашине на том табаку забрану, по којој се не сме разносити позив, јер у колико се не може забранити конференција бирача из панчевачког бирачког среза, у колико се не може допустити конференција читаве границе. Ко познаје аустријски прески закон, тај ће се насмејати Мишкином незнању. Он је сиромашно помислио, да је уједаред од хонвидског обраћања и „Vertrauensmann-a“ постао мађарски цензор. По штампарии је увелико била дала разносити позиве по вароши, а примерци за на страну беху већ на пошти. Но Мишка оде око 8 сахата Бугарском и приповеди му паметно дело, на што је добио разјашњење, да то не одговара интенцијама владе овдашње, јер ће позиви ипак доспети у руке свакоме, него да треба конвексовати. И Мишка напише у 8 сахата у вече конвексацију а у 8½ дође с њоме у кућу Каменка Јовановића полициског комесара. Пошто се у конвексацији не говори о штампарии Јовановића и Павловића, пошто је за њу одговоран фактор и пошто је кобно доба, не допусти Каменко Јовановић конвексацију у штампарии спровести, већ упути комесара на сутра. Овај оде за инструкцију а остави пандура да чува штампарии. У 9 сахата дође са још 2 пандура и запечати врата и прозоре штампарijske, које је јучер у јутру отпечатио и том приликом налазећих 20 позива собом однео. Док се то збивало са позивом, дотле је капетанија услед тих позива издала решење на пријаву за конференцију. У решењу се каже, да се по налогу (?) не може допустити конференција из читаве границе, али се не може забранити конференција бирача из панчевачког регимента као једног бирачког среза. У недељу у јутру одоме два члана у капетанију. Брата Мишкина беху закључана, они пробоше кроз комесарову писарницу и убоше у Мишкину. На кога набоше ту? Плуга, владиног фертраутера, који се Мишком проскрибира све оне личности, којима су по пошти били позиви на конференцију послати. Ти позиви конвексовани су на пошти и они стајаху на столу Мишкином, а два табака већ беху исписана са именима. Ваља пак знати, да атриси нису писани, него су од „Панчеваца“ узети они штампани и тако то не беху никакве друге личности, него оне које су „Панчеваца“ држали. Зашто се проскрибира? То не рече Мишка, али то казује владавина данашња у Угарској. Ко познаје данашње лајтере и њихов задатак у границама, знаће да ће они добити напучање да се личности с себи позову и да их „пуче“ како ваља уз декову страну држати, а клонити се бунџија. На питање, какав се подразумева „налог“ у решењу, рече Мишка, да је добио налог од Флата, који се у ствари пријаве обратио телеграфско министарству, и од овога у суботу пред вече добио одговор онакав, какав је у решењу. А на питање зашто је конвексовао позив рече: кад је забрањена конференција из читаве границе, онда не може ни допустити, да се бирачи из читаве границе позивају. При свем том што се зна, да Мишка онако дела, како му се заповеди (што и он не крије) ипак се упустити у расматрање оба члана доказујући му, да је све то делање смешно. „Man will Ihnen aber den Prügel unter die Füsse werfen“ беше одговор, који најбоље описује стање ствари. — Елем биће зацело конференција бирача из панчевачког регимента, на коју могу и требају и други бирачи да дођу, јер све оно, што важи за ове, важи и за остале бираче. Ако се ваје за добро рекуррираће се министарству, и ако ово увиди, да је очиту неправду указала граници тиме, што у Пешти, Дебредину, Влозендорфу и т. д. допушта конференције читавих партија држати, доћи у Панчеву ускраћује конференцију за то само 3—4 бирачког среза. Је ли то јавном мером одмерено? Сабљани допустити пре неколико година држати у Панчеву конференцију Срба из читаве јерархије српске, а данас Угарска, уставна влада, не да ни граничарима скупити се на дого-

во друштво у Броду, друштво самоборних руда, Симеона Симића, руда на сапуван камен у Сењу и фабрика „порландцета и хидрауличног вреча“ у Веоцину.

Најважније су руде Јакшићког рудокотлог друштва. Основано га је год. 1869. поручник Јакшић; од како је друштво основано на до данас у свему има у Хрватско-Славонској:

8 руда гвожђа
24 предложених гвоздених руда,
171 угљевитих руда; и
83 предложених угљевитих руда.
Простор на којима се све ове руде налазе, у свему износи својих 55□ миља. Поједина главна места у којима се руде ове копају јесу:

У позешкој окупацији:
Влацко (гвожђе); Плетарница (гвожђе); Буђево и Радованце (опет гвожђе).

У сировитичкој окупацији:
Од Белог Брда и Ораховице па до Вичина и Вировитице.

У беловарској окупацији:
Код Лепавине (угљен).

У сарајевско-кривепацкој окупацији:
Подвечево, Реметинац, Сирмац, Бресечена, Гогуч, Петковац, Храстовић, Крушељовац, Лучан, Дреновац, Можденац и Крајевац. (Сам угљен.)

Осим у овим жупанијама има друштво још и у сремској и загребачкој жупанији и у крајини

вор, на опет хоће инштанска господа да ми увидимо да је сада боље!

Флат је заповео „совершишасја“. Станчић је наименован за жупана панчевачког са платом од 3000 — и станаривом од 600 ф. Он ће ових дана амо доћи. Мајстрату и порезници државној јавила су дотична министарства ову наредбу. Мишка услед тога нема овде станка. Он се не слаже са Станчићем због неких свиња, о којој у Вршцу нека „причта“ постоји. Станчић је тада у Вршцу градоначеоник био. Људи који Станчића знају, веле, да је веома добро упознат у улози интриганте, али да је при свем том праведан и строг. Ако је ово друго, онда му на част прво својство, јер се тога ми не плашимо. Нек равном мером мери, на Пе увек овдашње српско грађанство наћи уза се, јер је правда идол наш. Буде ли и он с касанима и пропадцима био и ликовао као Флат, дали се и он од Плуга и Витицшлагера увући у циљарски клуб овдашњих моралних и материјалних пропадлица, који се служе платом владиних људи, да до својих себицих пељи дођу, онда нек не криви никог од себе самог, ако и он до тог уважења дође, да га нико не зарезује као по богу сада Флата. Агитација за владину странку, грдња против народне, отуд проистичућа неправда и томе подобно нека је далеко од панчевачког жупана, јер је то први услов уважења и штовања, ког су Панчевици и на самим генералима опробали.

Данас Мишка треба да иде на допуст од 14 дана, ког је од мајстрата некако и добио. Он је потчињеним органима рекао, да „можда неће ни доћи“ и да ће га комесар Улић заступати. Мишка, Бугарски и Крижанкић вуку дупловане плате. Тако бар сами чиновници кажу. Мишка је урлаувер хонвидски на вуче омијеру и капетанску, Бугарски и Крижанкић вуку плату чиновника у диспонибилитети и градоначеоничку односно в. бележничку плату. Сви они вуку варошке плате као „дулаз“. Свакако би желели да се овим обрати нажда дотичне контролне власти на ову ствар, те да у интересу државне кесе развиди, еда ли је збиља тако или не.

Јуче беше главна конференција декавоца из Панчева и регимента. Дошло је око 100, већином који немају права бирачког. Отуд је 40 сељана било и то из два ритска села (насеобине), Старчева и Брестовца. Из лутеранског Францефелда дође по са једним капутлијом. Из Панчева беху до 10 отменијих Немаца, Кранчевић Миша, Бугарски и Крижанкић, остало је било занатлијски момак (жидар и дунберин) и младићи. На српских села не дође нико, па ни поп Јоца календарџија, ни Филат Буковала. За председника клуба изабрат је апотекар Граф, за потпредседника М. Кранчевић, за перовођу нем. Плуг, и срп. комунални дера Вујанковић, за касира, поштар Шајбер. Пошто су неке клубне ствари расправљене, устане Граф и предложи, да се услед „отвореног писма“ Т. Бекића вођа од стране клуба поверење Флату на његову досадашњем раду, што конференција усвоји заједно с додатком Плуга да се Флату седморица изашљу, да му то усмено изјаве. Тако мисли Флат са својим колотеријама да расправи ствар, коју је изрично Бекић захтевао, да он пред суд изнесе. Да гресних делова!

На Романе рачунају јако декавоци наши. Веле да су им неки прваци романски обећали помоћ. Ми то сумњамо, јер Романи ће се угледати на своју браћу у провинцијалу, на гласати са Србима, који с њима једне и исте интересе имају. Од Словака пак очекујемо да ће увидети благослов мађарски и да ће по томе једном и они сазнати, да су Славени, који само у заједници славенској срећни и напредни бити могу.

* * * Вуковар. Као што беше заказана наша жуп. главна скупштина, тако се и дана 4. авг. п. р. у Вуковару обдржаваше.

У очи скупштине, које лабом, које на коли жуп. представници, чиновници, све се то скупљаше, и

(бродски пук) својих руда. Скуп, кога је ово друштво на изложбу донела, може се у најпотпуније и најинтересантније уврстити у главно је то, што је стручњаку прилике дато, да се о производима Хрватске и Славоније и на томе пољу у пуној мери осведочити може.

Ево, то је слика хрватско-славонске изложбе у Бечу. Погледамо ли јошт једном назад, на све оно, што смо промотрили и проучили, то ће мо морати припознати, да је Хрватска изложбена комисија добру намеру имала, и да је добрим правцем пошла, која је изложбу земље своје уредила. Ако пак хрватско-славонска изложба није савршена, ако јој у много чему оскудева, — и баш знаменитијим стварима, — ако је она, према богатству сваковрних производа својих управо сиромашна, то бацамо, из разлога, кога већ уводом споменуемо, сву кривицу на злоуде Мађаре, који се у свом бесу ни овом приликом незнадоше уздржати.

Ја пак, завршујући ове ретке, умољавам читаоца, да ми неприяи за зло, ако сам се гдеде одвише у појединости упуштао и тиме га можда уморио; већ нека се то пријиме само доброј намери мојој, која се у том састојала: да му изнесем бар колико толико верну слику хрватско-славонске изложбе пред вага!

У Бечу, 9. августа 1873.

Тодор Стефановић Вилковски.

осим иршког судца и јурасора, и илочног судца као да ни један чиновник није зашло; доктори, фелчери, и они се набоше на окупу, са обштински судци и бележници, наравно да не могуће извостати.

Први дан не беше ништа у скупштини осим споменутих читања и поджупанових извешћа о истрагама у обштинама, код којих су кнезови и бележници прави, а народ који тужаше крив је. Шид и Товаришци нису дотакнути и друга места ваљда с тога, што су кнезови, бележници и касари тамо криви, и што је маљка у неким обштинским владањима на хиљаде форината, и што од обштина већ годину дана нерешене тужбе у жупанији леже, ма да су четири и више пута изасланства и комисије у обштине изишле, па напоследку има места где је изишао и сам г. поджупан на истраге, па ма да исцелишасмо, да ће се о тим обштинама реч повести, не дочекамо баш ништа; те су дакле обштине што се у нас оно вели: „прескочили“ управитељи наше славне сремске жупаније. Ништа, бар се и тиме да што сазнати и докучити, те сад знамо на чему смо.

Други дан беше скупштина занимљива у толико, што се нека господа својски почасташе. Ту вам беше крупних речи, а највише што је г. Оцић интелектуално сејао. У очи се летело онако, да се ни замислити не може, а вика је била, какве ни онда није било, кад је двораца са преко пет стотина напуњена — и кад лутог боја за борење беше. Редки би, да се то све куд-камо раштркало, и управо да се не зна шта је закључено, шта ли одбачено, јер ми један преповедаше, да је ово или оно закључено, други опет то исто порицаше. Закључено је међу осталим, да хулави и на даље у дољем Срему остану; даље да се подигне римок. школа у Шиду из обштинске благајне.

Код овога предлога говорио је г. Оцић, да је и у Товаришцу српска школа из обштинске благајне саграђена, што не стоји, према се надамо, да ће бити из обштинске благајне у српску црквену благајну попуњено, ако не сав издатак за грађење школе, а оно бар трећина оне своте, која ће се на зидање римске школе потрошити. Српска школа у Товаришцу саграђена је које добровољним приносцима које из црквене благајне, а које и веровицима, којима српска обштину у Товаришцу још неколико стотина и данас дугује. Ми се чудимо, да се у скупштини вије нико нашао, да ово тамо каже, по и то је знао, како се код нас води брига о обштем добру, и знао је како смо правично у жуп. скупштинама заступљени.

Вило је говори и о жуп. предпријама, да се такве у будуће не изнајмљују, што наравно да није примљено. Познавајући све околности, ми би увек били да предприја остану, и да се у обштинама „воршпан“ укиму, јер докле год обштинског „воршпана“ траје, дотле ће увек злопораба бити, и народ ће забављати сад овога сад онога возакати, остатак годишње по 30—40 дана на обшт. „воршпан“ а опет плаћати жуп. „воршпан“. Кад већ пет и више села, за троја кола жуп. предприје годишње 600 до 800 ф. плаћају, онда на постајама ваља изнајмити четвора кола и више платити, па да никакво „воршпан“ нема, и да се та голема неправда отклони, плаћати предприју, а сваки 14. дана жајд на „воршпан“ вози бадава, кад ти у кола седне и на коју ти страну рече.

Закључено је, да у будуће изасланици од жупаније по обштинама неиду ради продавања конзуме, дакле да неће моћи од продати свота 10 проц. себи као дијурне узимати. А шта ће бити за ово што су до сад већ узели? Ми држимо, да ваља дотичнима да поврате, а дотични ће радо тај новац поплонити, да се „школске библиотеке“ по обштинама набаве. Ово за то наводимо, што познајемо људе, који су „конзуму“ у закупу имали, и дотичним жуп. изасланицима 10 проц. плаћали, те смо уверени, да ће одма тај новац, како би им се поверели, дати да се твјте за школе купе. Е, дакле сад је ред на ону господу, који беху жуп. изасланици и код којих је новац, да се одзову и да примљене своје врате, а овоме се од њих можемо надати, јер их има више народњака. Ако баш незнају колико су примили, ми ћемо их с тиме послужити.

Беше спомена и због оскудице, која немилине наш народ у Срему ове године захвати, зато, што скоро рећи ништа није уродило, а што је и уродило то је опет миш појео. Исаће се од земаљске владе новца у зајам, и тиме као да се помоћ народу учини. И овде држимо, да ваља народу гледати пореза што учинити, што би ваље од вајма вредило, јер узмимо да се једној обштини, која дугује 50.000 државног пореза, даде 25.000 фор. у зајам, а кад тамо у децембру дођу чиновници од порезних уреда, те путем сврхе истраја још више од 25.000 фор. и то продавајући од народа у безцење и будзашто, као н. пр. краву, бика, коња, све за 69 фор. и оваких случајева до сад небројено овде код нас у Срему беше. Тако нам та помоћ изгледа, као кад ко кога гладног нарани, па узме смирју и убије га. Најпосле дуг је увек зао друг. Има обштину које пореза већ 50.000 фор. дугују, па са неродиле у рани и поплаве воде, мораше још и узамити 20.000 фор. дакле то би већ било 70.000 фор. сад и опет таким једном сељу још 30.000 ф. дати, дошло би на 100 хиљада фор. и то би могли назвати начин, којим се једно село, на најбржи начин даде раселити, и народ упропатити. Оволико смо овде овлаш споменули, ма да би се о овој ствари

имало много говорити и више радити, но на посао да се пође нека и оволико шта допринесе.

Да споменуемо бомбардирања што се зову интелектуалне г. Живка Оцића, он их је као из ругава вадио, макар што у скупштини не беше г. Мише Рогулића, Стеве Димитријевића и Свет. Николајевића. Зато беху два три калуђера и два по имену српска свештеника. Кат. свештеници, жуп. представници, што су и што нису, сви беху у скупштини. Неби ли се и наше свештенство на њихово угледало, та ваљда је већ време да тако учине.

Још коју са скупштине идубом поштом. —

БОСНА — ПОНОСНА.

Ниједна област, у којој Срби живе, неје тако чисто српским живљем насељена, као што је садања најсевернија турска област лепа, али тужна Босна.

Не може се описати онај упечаток, који обузме човека путника, кад коракне на ову пуну природних дражести, пуну необичних природних богатства, но и пуну јада српску земљу. Ту су умерене прелетом шумом обрастале и на местих богатних рудама обилује горе, ту прекрасне ливаде с травом више људих, ту најплеменитије воће, мед, јелном реч: „земља, у којој мед и млеко тече“, те кад узмемо, да ову земљу свугди у наоколо окружију Срби, то признајемо, да је она двагубо интересантна по наш народ и кад знамо, да у природи све ствари по правилима тежине имају своју средину, онда хоћемо нећемо, морамо признати, да је баш Босна средините целому српском народу, та Босна, коју обсеже кнежевина Србија, Стара Србија, Херцеговина, српска граница Хрватске и Славоније; но баш ову језгру српства напунише разни утицаји средњег века таким чудовишним предрасудама, да се јоко Србину засузити мора, кад загледа дубље у утробну поножено тужбе Босне. —

Доиста ако је под небом икоја народ толико запустен и заостављен без икога, а то је један од најнесретнијих народа у Босни — народ српски; страховитим оковама стегнут плаче, виче, јауче и камиче: „милост“, „милост“ Воже и човече; „помоћ“, „помоћ браћо хришћани: —

Ведро буде, па се наоблачи, наоблачи и разведри плаво небо свету; ко данас плаче, данас се опет смеје; али Босној давно се наоблачи, те се још не разведри! Давно на Бобовцу зацвили бошњача вила, зацвили, ал' се још неутрети тужна! већ у повор вечности четир вјека сурваше се, колико крви, суза и зноја крвава прогута црна земља кроз та четир вјека? Три пута прежалостни Бошњаци . . . ни одакле људског одзива, помоћи и заклона, извржени погубељи душевној и телесној, беснећемо и неупитномљеному варварству подвржени, крст своје заклетому думанију. За школе недопушта влада крсту ни паре, шта више презире такове заводе и њихове љубитеље. Мало које новине и прима свећенство или ко од раје трговаца световњака, те и ове знаду Турци посвати, претити јим те сваки јим корак пазљиво и бојазљиво мотрити. А камоли, да таскарну или што више имаде Босни под Турчином! Ово велики о оруђу моралном; екичино је тако исто, јер године 1852. каквим начином, грволочством, затварањем и бијењем непраштајући свећенству, које хришћанима толике услуге учини, нотурица Омер нити је једним ни другим праштао затворем, бијењем, и претњама док је покупио од хришћанлука оружје. А зашто Турцима неодузеше оружје? Ваљда што већ толико пута дитоше оружје проти султану? Што учинише год. 1831. с Али-пашом Моралом царским војаром, изабрао себи за војара Усеин капетана градеког, који са 36.000 војске пође прама Цариграду. Што учини Али-паша Видаћ, што Сарајлије год. 1848. што крајини год. 1846. и напосок год. 1850. са својим каићем, кедилем Али-јом и још више пута? До свега времена тога и данас мирују хришћани. Одузеше јим новце, особито свагдашним данцима, порезом, десетином, харачем, диварином, ћумруком и т. д. одузеше марву, које под комором поотеше, волове, овце, сир, масло, жито и т. д. Пали и замрли колко трговине, колико запати и обрт, гола сиротиња завладала, колико ће јих се за цели дан трудити, копати, орати, тежким чекићем лунаги за саму храну или 30 новч. најскупље . . .!

Едали се надати, да ће овај народ себи и по себи помоћи? Ирадити себи слободу? Или је достојан подругивања? Амо дер бранитељи, хвалитељи отоманског царства, владања и управљања! Ђе је добро, Ђе је напредак, Ђе је просвета, Ђе једнакост и равноправност? Јели у том, што падиша у Стамболу преобрати позоршта, училишта у касарне (војарне)? Јели у том, што уведо неку реформу у одећи своје војске? Јели у том, што оскудицу новчану трпи цело царство његово? Јели у том, што као у Бугарској тако и у Босној и као у свим његовим земљама у његовом царству хришћанлуку слободно је и више пута сидом загрмити веру мухамеданску; а мухамеданину без мртве главе неје слободно ирећи — ни на какву вјеру — особито христову? Јели што Турчин на суду може сведочити против крета, а крст никада против Турчина? Јели што једна турска глава вреди влашки пет? Јели што Турчину слободно имати и носити оружје, а крст на пошто . . .? Ђе су они хришћани, они мудријаши, они бранитељи турскога управитељства и т. д.? Ђе је преса, Ђе је

